

РЕПУБЛИКА БЪЛГАРИЯ

ВИСШ АДВОКАТСКИ СЪВЕТ

ул. „Цар Калоян“ № 1А, 1000 София, тел. 986-28-61, 987-55-13,
факс 987-65-14, [e-mail: arch@vas.bg](mailto:arch@vas.bg)

Изх. № 941

Дата: 15.12.2023 г.

ДО
КОМИСИЯ
ПО КОНСТИТУЦИОННИ ВЪПРОСИ
КЪМ 49-ТО НАРОДНОТО СЪБРАНИЕ

ДО
НАРОДНИТЕ ПРЕДСТАВИТЕЛИ
ОТ ВСИЧКИ ПАРЛАМЕНТАРНИ ГРУПИ

СТ А Н О В И Щ Е

ОТ
ВИСШИЯ АДВОКАТСКИ СЪВЕТ,
представяван от председателя –
адв. д-р Ивайло Дерменджиев

Относно:

Законопроект за изменение и допълнение на
Конституцията на Република България,
сигн. № 49-354-01-83/28.07.2023 г.,
с вносителите 166 народни представители

УВАЖАЕМИ ДАМИ И ГОСПОДА ЧЛЕНОВЕ НА КОМИСИЯ ПО
КОНСТИТУЦИОННИ ВЪПРОСИ,
УВАЖАЕМИ НАРОДНИ ПРЕДСТАВИТЕЛИ,

На 28.07.2023 г. в деловодството на Народното събрание е внесен
Законопроект за изменение и допълнение на Конституцията, сигн. № 49-354-01-
83/28.07.2023 г., с вносителите 166 народни представители (Законопроекта).

Освен изложените съображения от Висшия адвокатски съвет по внесения
законопроект в становище на Висшия адвокатски съвет с изх. № 840/28.11.2023

г., правим и конкретно предложение и допълнение на разпоредби от Конституцията на Република България, включително за изменение на част от текстовете, включени в Законопроекта, съгласно взето решение на Висшия адвокатски съвет в заседание на 14.12.2023 г., на които се надяваме да обсъдите и вземете предвид.

1. Относно § 9 от Законопроекта и предлаганата промяна на чл. 127 от Конституцията.

Висшият адвокатски съвет предлага § 9 от Законопроекта да отпадне и да останат сегашните правомощия на Прокуратурата по чл. 127, т. 5 и т. 6 от Конституцията – *„Прокуратурата следи за спазване на законността като: ... 5. предприема действия за отмяна на незаконосъобразни актове; 6. в предвидените със закон случаи участва в граждански и административни дела.“*

Висшият адвокатски съвет намира, че правомощието на прокуратурата по чл. 127, т. 5 от Конституцията, е същностно за основната ѝ конституционна функция – да *„следи за спазване на законността“* и лишаването на прокуратурата от правомощието ѝ да иска отмяна на незаконосъобразни актове поставя под въпрос възможността тази функция да бъде изпълнявана ефективно.

Следва, обаче, да бъде създадена нова ал. 2 на чл. 127 от Конституцията със следното съдържание: *„Актовете на прокурора подлежат на съдебен контрол в предвидените от закон случаи“*.

2. Относно § 10 от Законопроекта:

2.1. По предлаганата промяна на чл. 130 от Конституцията:

Висшият адвокатски съвет предлага разпоредбата на чл. 130, ал. 2 от Конституцията да придобие следната редакция, като се създаде и алинея 3 (в законопроекта липсва ал. 3 на чл. 130):

„Чл. 130, ал. 2. За членове на Висшия съдебен съвет, които не са негови членове по право, се избират юристи с високи професионални и нравствени качества, които имат най-малко петнадесетгодишен юридически стаж. Избраните от Народното събрание членове на Висшия съдебен съвет могат да бъдат университетски преподаватели по право с най-малко петнадесетгодишен академичен опит и адвокати с най-малко петнадесетгодишен адвокатски стаж. Предложения до Народното събрание могат да правят Президентът, Висшият адвокатски съвет и деканските ръководства на юридическите факултети на Висшите учебни заведения. Представители на обществеността могат да дават становища за кандидатите и да наблюдават процеса“.

(3) Не могат да бъдат избирани от Народното събрание членове на политически партии и организации и народни представители.

Предлаганата промяна предвижда на конституционно ниво да се създаде гаранция, че т. нар. „обществена квота“, ще има действително обществена, а няма

да бъде политически договорена от конкретното моментно мнозинство в Народното събрание. Народното събрание ще може да избира членовете от непрофесионалната (обществена) квота, но няма да може да предлага кандидатите, а предложителите ще носят обществената отговорност за предложените кандидати.

Предложението създава и допълнителен баланс между властите.

3. Относно § 12 от Законопроекта и предвиденото разширяване правомощията на Инспектората:

Висшият адвокатски съвет предлага § 12 от Законопроекта да отпадне. Разширяването на правомощията на Инспектората посяга на практика на независимостта на съдебната власт и на съдиите, особено чрез предлаганото правомощие да извършва проверки за системно нарушение на закона и съдопроизводствените правила.

4. Относно § 14 от Законопроекта и предвидените промени в чл. 150 от Конституцията:

4.1. Висшият адвокатски съвет предлага да отпадне предлаганото изменение в чл. 150, ал. 1, с което се предвижда главният прокурор да отпадне от органите, разполагащи с правомощие да сезират Конституционния съд.

Конституционната функция на прокуратурата е да следи за законността и да иска отмяна на незаконосъобразни актове. Изключването на Главния прокурор от кръга на субектите с обща компетентност да сезират Конституционния съд и ограничаването му единствено до право да сезира КС при нарушаване на права и свободи на граждани, ще лиши прокуратурата от механизъм да осъществява функцията си да следи за законността

4.2. Висшият адвокатски съвет предлага да бъдат разширени на Омбудсмана, съответно на Висшия адвокатски съвет, чрез промяна в чл. 150, ал. 3 и ал. 4 както следва:

(3) Омбудсманът може да сезира Конституционния съд с искане по чл. 149, ал. 1, т. 1, 2 и 4.

(4) Висшият адвокатски съвет може да сезира Конституционния съд с искане по чл. 149, ал. 1, т. 1, 2 и 4.

Висшият адвокатски съвет смята, че правомощията на Омбудсмана и Висшият адвокатски съвет следва да бъдат максимално разширени с оглед предметния обхват на исканията, като отпадне ограничението исканията да са ограничени само до противоконституционност, при това до противоконституционност на закони, които нарушават основни права и свободи на граждани, което в практиката на КС е тълкувано изключително стеснително и лишава от възможност да получат конституционна защита всички права на гражданите, които не са уредени в глава Втора от Конституцията и най-вече на икономическите права на гражданите, които са уредени в глава Първа.

Предложението е изменението в правомощията на Омбудсмана и на Висшият адвокатски съвет да се извърши чрез препратка към конкретни разпоредби на чл. 149, ал. 1 от Конституцията.

4.3. Относно разпоредбата на чл. 150, ал. 5.

Висшият адвокатски съвет смята, че предлаганата нова алинея 5, предвиждаща главният прокурор да разполага с правомощие да сезира Конституционния съд в ограничени случаи на противоконституционност на закон, с който са нарушени основни права и свободи на граждани и юридически лица, следва да отпадне, тъй като е наложително да се запази действащата сега компетентност на главния прокурор да сезира КС, т.е. чрез запазване на действащата редакция на чл. 150, ал. 1 от Конституцията.

4.4. Относно разпоредбата на чл. 150, ал. 6.

Висшият адвокатски съвет предлага следната редакция на чл. 150, ал. 6, която става ал. 5 (след отпадане на ал. 5)

„(5) Всеки съд може да сезира Конституционния съд с искане да се произнесе относно противоконституционността или несъответствието на приложим по делото закон с общопризнатите норми на международното право и с международните договори, по които България е страна. В този случай съдът спира производството по делото до произнасяне на Конституционния съд.“

„(6) Гражданите и юридическите лица могат да сезират Конституционния съд с искане за установяване на противоконституционността или несъответствието на приложим по делото закон с общопризнатите норми на международното право и с международните договори, по които България е страна, когато въз основа на този закон е постановено влязло в сила съдебно решение, с което са били засегнати техни конституционни права и свободи. Искането може да се направи не по-късно от три месеца от влизане в сила на съдебния акт и в случай, че не е направено искане по ал. 5 по време на разглеждане на делото. Искането се подава чрез адвокат с не по-малко пет години адвокатски стаж. Уважаването на искането е основание за отмяна на влезлия в сила съдебен акт по реда за отмяна, предвиден в съответния процесуален закон.“

Висшият адвокатски съвет счита, че следва да бъде разширена възможността за сезиране на Конституционния съд от съда, като се даде възможност искането да бъде не само за противоконституционност на приложим по делото закон, но и до несъответствие на приложим по делото закон с международен договор, по който България е страна.

Същевременно предлаганата изключително широка възможност за пряка жалба от гражданите и юридическите лица с искане за противоконституционност, без да са уредени каквито и да било предпоставки за това (на практика се предвижда *actio popularis*), създава изключително сериозна опасност Конституционният съд да бъде залят с хиляди конституционни жалби, които да го лишат от фактическа възможност да осъществява основните си

функции. Сравнително-правният опит показва, че държавите, възприели подобен подход, са изпитали сериозна криза на конституционното правосъдие, като ефект за защита правата на гражданите не е имало с оглед нищожния процент допуснати въобще жалби и изключително дългия период за произнасяне от Конституционния съд.

Поради това Висшият адвокатски съвет предлага на конституционно ниво да бъдат уредени няколко конкретни предпоставки за индивидуалната конституционна жалба, чрез предлаганата редакция:

- индивидуалната конституционна жалба да е допустима само при наличие на влязъл в сила съдебен акт, защото докато е висящо делото страната разполага с възможност да поиска от съда (и от всяка инстанция, която разглежда делото) да упражни правомощието си по чл. 150, ал. 5 и да сезира Конституционния съд.

- докато делото, по което е постановен влезлия в сила съдебен акт, до Конституционният съд да не е било правено искане по чл. 150, ал. 5 (от съда), за да не се използва индивидуалната конституционна жалба за злоупотреба с права и да се окаже, че до Конституционния съд се отправя искане, по което вече се е произнасял.

- с влезлият в сила съдебен акт да са засегнати конкретни конституционни права и свободи на подателя на конституционната жалбата поради прилагането от съда на закона, за който се иска Конституционният съд да установи противоконституционност или несъответствие с международните договори, по които България е страна. Необходимо условие за допустимост на индивидуалната конституционна жалба е наличието на пряк и конкретен правен интерес, което се гарантира с предложеното изискване да са засегнати конкретни конституционни права и свободи именно от приложения по делото закон, за който ще се иска произнасяне от Конституционния съд.

- искането да е направено в срок до 3 месеца от влизане в сила на съдебния акт. Необходимостта да съществува срок, в рамките на който да е допустима индивидуалната конституционна жалба, се налага от изискването за стабилитет на съдебните актове.

- искането да е подадено чрез адвокат с не по-малко от 5 години адвокатски стаж. Подаването на индивидуална конституционна жалба се предлага, за да се гарантира, че гражданите и юридическите лица ще получават адекватна правна помощ и ще се прави предварителна преценка от адвокат за вероятната допустимост и основателност на индивидуалната конституционна жалба. Предложението индивидуалната конституционна жалба да се подава чрез адвокат с не по-малко от 5 години адвокатски стаж е съобразено по аналогия с изискванията за касационното производство по ГПК.

Предложението урежда и правните последици на решението на Конституционния съд, с което се уважава искането за противоконституционност на приложим по делото закон или за несъответствие му с международен договор, по който България е страна: решението на Конституционният съд да е основание

за отмяна на влезлия в сила акт по реда, предвиден в съответния процесуален закон за отмяна на влезли в сила актове.

УВАЖАЕМИ НАРОДНИ ПРЕДСТАВИТЕЛИ,

Въпреки направените предложения с настоящото и с вече изразеното становище по законопроекта, **Висшият адвокатски съвет счита, че сериозността конституционните промени, предвидени със Законопроекта, налага промените да бъдат внимателно обмислени, като се обсъдят и съобразят всички направени възражения и предложения от всички институции и лица.**

Не е случайно, че чл. 155, ал. 2 от Конституцията предвижда при липса на мнозинство от $\frac{3}{4}$ (каквото Законопроектът не постигна на първо гласуване), внесеното предложение да се разгледа в по-дълъг времеви период – не по-рано от два и не по-късно от пет месеца. Целта на това разрешение е при липсата на достатъчно мнозинство, което да подкрепи предлаганите промени при първото им гласуване, да се осигури достатъчно дълъг период, през който да се направят съответни промени и да се постигне необходимия нормативен баланс.

Темата за съдебната власт е изключително чувствителна за цялото общество, като Народното събрание за пети път през последните 20 години пристъпва към промяна тъкмо на тази част от Конституцията.

Характерът на предлаганите промени и тяхната сериозност не налагат на законодателя да се стреми към максимална бързина (и приемане на законопроекта непосредствено след изтичане на двумесечния срок по чл. 155, ал. 2, изр. 1), а тъкмо обратното – законодателната процедура следва да бъде разумно продължителна, за да се чуят и анализират всички професионални мнения и да се приеме най-доброто разрешение чрез максимално широка подкрепа от Народното събрание.

Висшият адвокатски съвет изразява готовност да се включи в работата на Комисията по конституционни въпроси при обсъждане на Законопроекта и конкретните текстове.

ПРЕДСЕДАТЕЛ НА ВИСШИЯ
АДВОКАТСКИ СЪВЕТ:

/п/

АДВ. Д-Р ИВАЙЛО ДЕРМЕНДЖИЕВ